Forordning,

um

Garda og Þufna=Slettun, med

fleiru ahrærande Jardyrkiuna i Islande.

CHRISTIANSBORGAR Slote, þañ 13 Maji. 1776.

Kaupmannahøfn,

Þrykt af Directeuren yfer Hans Kongl. Majests. og Universitet-sins Prentverki, Nicolause Christian Høpffner.

Vier Christian sá Siøunde, med Guds Nád, Kongur til Danmerkur og Noregs, Vinda og Gauta, Hertoge i Sleßvik, Holstein, Stormarn og Dytmarsken, Greife i Oldenborg og Delmenhorst. Giørum øllum vitanlegt, ad þared Vier, eins og Vorer Háloflegu Forfedur, jáfnan høfum bored alla fødurlega Ahyggiu fyrer, ad Íslande mætte upphiálpast, og Vorra þar buande kiæru og hollu Undersáta Kiør betrast, og þeßvegna láted kostgiæfelega eptergrenslast þeim Orsøkum, er þvi kynnu vera til Hindrunar, sem og skipad, ad finna uppá þau Medøl, med hvørium þad kynne ad vidrettast og komast aptur á Fætur; Svo hafa, ásamt ødrum Hindrunum, þeßar serilage vered Oß allraunderdanigast tilkynna gefnar, ad Tunen á þeim flestu Jordum, þvert á mot Landsløgunum, eru án Gyrdinga, og mørg þar ad auk full af Þufum, hvad hid fyrra er Skulld i, ad þau verda ey án stærsta Omaks varen, medan á Grasvextenum stendur, en á ødrum Tidum trodast þau nidur og yferriidast af Nautpeninge og med Hestum. Hitt annad, þad er ad skilia Þufurnar, utheimter jafnadarlegan og miken Aburd, og gefur þo eigi soddan Avoxt eda Gagnseme, sem þartil svara kynne, vegna þeß þær liggia, meir en Slettlended, vid Froste og Stormum, hvaraf þær losna, blása upp, Mollden i þeim deyr, og þær verda møsavaxnar, ef þær fá eigi idulegann Aburd; Her ad auk verdur Bonden ad eyda ferfølldum Tima og Erfide til ad slá Grased af þeim og mille þeirra, hvad allt giører hans Heyskap mædu- og kostnadar-saman, og þeßvegna spiller hans

 Aburde

Aburde, Tima-og Erfide. Þar nu Jardarennar tilbæreleg Yrkia og Notkun er Grundvøllur og Stofn under hvørs eins Lands Velmegan, eñ hennar Forsoomun þar ai mote Vegureñ til þeß Vanmættar og þurdar; Svo hofum Ver ailited þad ofred naudsynlegt, til Jardyrkiunnar sonnu Betrunar og Uppreystar, hermed allranaidugast ad tilskipa og bioода sem epterfylger.

I.

Ikring um alla Bæe og Tuun, hvortsem ai Jordunum bua Bændur eda Embættesmeñ, Andleger eda Veralldleger, þar sem annadhvort eingar eda eigi fullkomlega godar Gyrdingar eru uppsettar, skulu hierepter, allsstadar sem þvi verdur vidkomed, byggiast forsvaranlega haier Gardar af Steini, svo ad fullvaxeñ Madur gete genged ai Gardenum fram og aptur, aan þeß ad nockur Steiñ hrynie ur honum. Þeßkonar Gordur skal vera ad minstu 2 Alna hair, og sem framast mogulegt er leggiast beint aifram.

2.

Ef svo hagkvæmur og flatur Steiñ eigi er ad fai, skulu Gardarner hladast af Gras-Torfe eda Hnausum 2½ Alnar þyckver nedan til, enn aivaler og miooer ofan til. Þeßer Gardar skulu hladast aan nockurs Steins ai mille Laganna (nema eitt Lag nedst ai hvoria Hlid, ef Steiñ er ad fai) med Grasrootenne snuande ut til beggia Hlida og allt ikring, hvarmed Gardarner eigi einasta verda varanleger, svo ad þeir med litelle Adgiord geta allt af staded, helldur og innañ skams Tima munu rikuglega apturgiallda þad Erfide, sem fyrer þeim hefur vered haft, þar þeir strax ai fyrsta Are, epterad þeir eru hladner, bera gott Gras, þegar Grasrooteñ er nockurnvegin good; Þeßer Gardar eiga ad vera 2¼ Alnar haier þegar þeir hafa siiged.

3.

Þar sem Jordeñ er blaut ellegar eigi nogu føst og þett, til ad bera Steingarda Þunga, svo ad uggvænt være, ad þeir kynnu ad sockva eda hrynia nidur, þar eiga, ai slikum blautum Stødum, nockur Stycke af Gardenum helldur ad hladast upp af Gras-Torfe eda Hnausum, ai þañ Hætt, sem 2 Art. fyrerseger, jafnvel þo þar añars se Fære ai ad hafa godañ Stein.

4.

Þarsem Jorden er good og føst skal styn-ast ut Veita eda Grof fyrer utan Gardeñ, ¾ Alnar diup, ai skai nidur og utad, ¾ Alnar frai Gardenum;

num; Ef Jorden̄ er blaut og myrarkiend, skal veita Vatnenu frá med Gróf eda Rennu 1 Alnar diupre, eda meir, ef vid þarf; En̄ su Renna á eigi ad grafast med eda rett hiá Gardenum, svo ad Grundvollurenn eigi veikest þaraf, og Gardurenn̄ falle nidur, helldur ut ad i þá Att, hvar Vatned hefur best Afrensle.

5.

Hvør og einn skal vera skylldur árlega ad hlada 6 Fadma af Stein-Garde, edur 8 Fadma af Molldargarde fyrer siálfan̄ sig, og eins mykid fyrer hvorn verkfæran̄ Karlman̄, sem han̄ hefur ser til Vinnu. En̄ ef han̄ hledur meira en̄ þetta ákvardada Mál, skal han̄, af þeim Hofud-Stool eda Summu, sem Ver vilium allranádugast ætla hertil, fá, til Upphvatningar fyrer slika sina Vinnuseme, fyrer hvorn Fadm af Stein-Garde 16 Skilldinga, og af Molldargarde med Gras-Sverde logdum allt ikring 12 Skilldinga Danska i Courant, hvor Skeinkur þo einasta er handa Bænda-Standenu, og þeim af Presta-Standenu, sem hafa þau allrafátækustu Presta-Koll. Fyrer annars Slags Garda af Steine eda Molldu gefst engin̄ Skeinkur, eigi helldur, ef eigi allt, bæde þad ákvardada Mál, og hvad þar fram̄ yfer er hladed, er svo á sig komed, eins og her ad framan Allranádugast er uppabodeð.

6.

Ef omøgulegt kynne reynast ad fá annadhvort hentugann Stein, eda Gras-Torf til slikra Garda, sem her eru tilskipader, má i þeirra Stad grafast árlega kring um Tuned eins laungt og ádur er um Gardana sagt, hvør Grøf edur Skurdur skal vera i þad min̄sta 1 Alnar diup, og ad ofanverdu 1½ Alnar breid, en̄ á Botnenum ¾ Alnar breid. Allre þeirre Molldu, sem þar uppur er grafen̄, skal kasta upp á þan̄ Grafarbarmen̄, sem er in̄ ad Tunenu, svo hátt og bratt, sem hun møgulegast leiged getur. En̄ þar slik Gyrding eigi verdur miog varanleg, og jafnadarlega utheimter Erfide og Adgiørd, svo má hun helldur eigi brukast, nema á þeim Stodum, hvar reynast kynne oldunges omogulegt ad fá annadhvort Gras-Torf eda Steina; Hvad þá med løgformlegre Skodun og Yferliti á siálfum Stadnum, af vidkomande Syslumanne med tilteknum skynsomum Monnum á ad metast og afgiørast.

7.

Þar sem Gardur verdur mille Bæa og Tuna, þar á han̄ ad hladast med sameigenlegu Erfide af jafnmørgum og duglegum Monnum frá hvøriu

 af

af slïkum Nabÿlum, svo langt sem þeirra Tuun liggia saman; Eñ sa af þeim, sem best kañ ad hlada Gard, eda best vill lata hlada hañ, skal standa fyrer Verkenu, og hønum a i þvi ad hlyda. Ef Alfaravegur liggur þar um, þa koste þeir bader Hlid þarfyrer, og halde þvi vid Makt; Hlidet a ad vera forsvaranlegt, og hanga svoleides a Jarn-Hiorum, ad þad liukest aptur af sialfu ser.

8.

Þad skal vera Hreppstiooranna Skylda, þo under Sysslumansens Tilsioon, ad adgiæta, ad Gardarner verde arlega svo langt og forsvaranliga hladner, sem sagt er, og þeim sidan tilbærelega vidhalded; Hvors vegna þeir eiga ad skipta Hreppnum eda Sveitenne sin a mille, med Sysslumannsens Samþycke, og lika a þeim i Landslogunum tilsetta Tima aller tilsamans eptersia i Sveitenne, hvort og hvornen su tilskipada Garda-Hledsla og Vidhalld sie sett i Verk. Finnest þa Brestur a einhvoriu þar vid, skal sa sakbitne giallda fyrer hvorn Gard-Fadm, sem annadhvort vantar, eda eigi er forsvaranlega hladeñ epter þeßare Tilskipan, ellegar og eigi er tilbærilega vidhallded, 10 Skilldinga til Sveitar-Kaßans, sem Hreppstioorarner strax skulu upptaka hia hønum, og hañ þar ad auk vera skylldugur a næstkomande Are ad hlada upp þad sem abrast, auk þeß sem hañ annars a upp ad hlada. Ef þa eñ vantar nockud a, giallde hañ fyrer allt þad, sem adur er sagt. Eñ finnest slikur Brestur hia honum i 3 samfelld Ar, svare hañ somu Botum, og þar ad auke byggest honum ut af Jorduñe, fyrer slika hans Ohlydne og Lete, ef hañ er Leigulide, svo ad einhvor duglegre Abuande gete orded til Jardarennar tekeñ. En sitie hañ a sialfs sins Eign, giallde tvofalldar Bætur fyrer hvorn Fadm sem a brestur, eda eige er forsvaranlega hladeñ eda vidhallded; og hallde hañ afram i 3 Aar ad forsoma þad, sem heri er tilskipad, skulu Hreppstioorarner hafa Myndugleika til, epter Radslogun vid Sysslumanneñ, ad fa og kaupa adra Meñ, til ad giora Erfided uppa þeß Sakbitna Kostnad, hvor, ef hañ eigi med godu vill gialda, skal upptakast af hañs Bue an frekare Laga-Sooknar.

9.

Ef nockur, hvort hañ helldur er Bonde eda Konglegur Embættesmadur, andlegur eda veralldlegur, setur sig upp mote Hreppstiooranna edur annara Yfervallda Radstofun um Gardahledslu, ellegar hindrar þa Meñ, sem Hreppstioorarner setia uppa hins Sakbitna Kostnad til ad liuka þvi

Verke

Verke sem aabrestur, skulu Hreppstioorarner strax, fyrer utan minstu Bid, Undandraatt eda Tilslaatt, stefna þeim Sakada med Politie-Fyrerkalle fyrer Syslumannenn, sem strax skal dæma i Maalenu; Og ef hañ þaa kemst ad Raun um, ad nockur hafe med virkelegu Forbode eda likamlegre Motstodu hindrad eda varnad þeirrar Gardhledslu, sem annadhvort Hreppstioorarner eda adrar Yfervallds-Personur hafa giort Raad fyrer, og sem annadhvort epter þeßare Forordningu eda ødrum Løgum er tilskipud, þaa skal saa Sakade, ef hañ er Boonde, giallda til Sveitar-Kaßans 2 Rdlr; og sie hañ veraldegur Konunglegur Embættesmadur, skal hañ giallda til Sveitar-Kaßans 3 Rdle. og jafnmiked til þeß Islendska Justits-Kassa; eñ ef hañ er Andlegur, þaa giallde hañ 3 Rdle. til Sveitar-Kaßans og jafnmiked til faatækra Presta-Eckna. Somu Sekt skulu þeir vera underorpner, sem setia sig moote Fiar-Uppterkt fyrer þær Bætur, sem þeir kyñu verda skylduger ad laata ut fyrer sin Misbrot moot þeßare Tilskipan. Allar þær Sekter, sem epter henne tilfalla Sveitar-Kaßanum, skulu añars gaunga til jafnra Skipta mille Sveitarinnar Ølmusumanna og Hreppstioranna, fyrer þad Omak sem þeir hafa fyrer þeßare Iñretting, lika sem og þeir af þeim, sem heri kynnu ad syna fremur ødrum nockura serlega Kostgiæfne, mega þar ad auk vænta ser frekare Launa þarfyrer epter Atvikum; hvar aa mote þeir, sem heri forsooma sina Skyldu, eiga ad tiltalast af Syslumannenum, og aan Appells dæmast i Sekter til Sveitarennar Ølmusumanna, epter þeirra Brots fyrerfundnu Asigkomulage og þeirra Formegan.

10.

Þar Þufurnar eru su ønnur stoora Talman fyrir Jardyrkiuna, svo skulu þær og herepter aarlega burttakast, þar sem Tunen finnast med þeim vaxeñ, svo ad Tuned smaam saman gete orded sliett. Hvorsvegna og einn og sierhvor, sem hefur byst Tuun, skal aarlega slietta og jafna 6 Fadma i Ferkant fyrer sialfan sig, og einsmiked fyrer hvorn vinnufæran Karlmañ sem hañ hefur til Verknadar, og brukar til Jardarennar Fyrervinnu.

11.

Þufurnar eiga ad pælast upp i ferstrendum Stykkium, fra hvorium Mollдena aa ad skiera med Liaa, svo ad Gras-Svordureñ verde epter einnar Handar Þyckur; Eñ framar aa Mollden ad takast eins diupt uppur Þufustædenu, hvari þau ferstrendu Stycke eiga sidan nidur ad fellast, og med

med Tre-Sleggiu ut ad beriast, svo ad Barmarnet falle vel saman. Þess betur sem Grassvordureñ er bareñ (þoo ej svo hardt ad hañ fare i sundur) þess hentugre verdur hañ til ad taka a mote Aburde og ad bera miked Gras; hvorsvegna og þessar Torfur eiga svo ad uppskierast, ad þær eigi fullkomlega fylle Holuna a alla Vegu, fyrr eñ þær eru nidur bardar. Þa afskornu og uppgrofnu Molld a ad utbreida til Aburdar a þær Þufur, sem a þvi Are eigi eiga ad sliettast; hvad jafnvel er nytsamlegt ef Slettaneñ skedur nockud sneña a Vore, eñ sier i Lage ef hun skedur a Haust, svo vel sem og ad breida hana þunnt ut a þad sliettada Tuun; Sierlega getur þesse Molld þienad til ad kiæfa Mosañ a mosavoxnum Þufum, eins og hun epterá giorer hiñ besta Grasvoll, þegar Aburdur Ared epter er boreñ þar a. Þa a þann hatt utbreiddu Molld a ad medhondla og melia um Sumared med Klarum eda Mykiu-Kvijslum, eins og annañ Aburd. Hvada Steinar sem finnast i og under Þufunum, skulu kostgiæfelega samansafnast og burtflytiast, eda kastast i Grundvolleñ a þeim Stodum, hvar Gardar eiga upp ad hladast. Enn hittest svo stoor Biorg i Tunenu, ad þeim eigi af ollu Bæar-Folkenu verde olltid til Gardsstædisens, skal þo sliettast ikring um þau, og eiga þau ad hyliast med þeirre Molldu, sem uppverdur grafeñ, og epter verdur fra Þufna-Slettanenne, þa sa Gras-Svordur i kringum þessa Steina, sem annars hefde leiged under Mollðeñe, a ad styngast upp og leggiast ofaná, svo langt sem hann hrockur til, og allrahellst a Kollenn, svo ad hann þess fliotar gete grasbundest.

12.

Uppa þad ad Tuna-Slettaneñ gete orded Gardhledslunne ad Gagne, og Erfided fallid þvi liettara, skal Tuned sliettast under eins, og smamsaman, sem Gardureñ er hladeñ, svo ad su Molld, sem epter verdur af Þufunum, og ofmikel verda kañ til ad breida a Tuned, sie logd nedst i Gardeñ, asamt med þeim Steinum og Mol, sem hittest i Tunenu.

13.

Finnest svo daudar og spilltar Þufur, ad þær avlytest ofanan legar ad nidurleggiast til Grasvaxtar, edur þær tolla eige saman, þa skulu þær burtflyttiast til ad fylla med Gardana, eda til ad hylia med þau Stoor-Biorg i Tunenu, sem eige kunna burt ad velltast, ellegar og til ad fylla upp med bleytufull sur og vot Plats, ef nockur þvilik kynnu finnast i Tunenu, hvadan Vatnenu eigi verdur hæglega veitt med Skurdum. Þad Stycke af Tunenu, hvar þessar oonytu Þufur hafa staded, skal pælast upp a Haust,

og

og Molldar-Keckerner sundurkraßast, hvad ai ny ai ad itrekast næstkomande Vor, og þa skal breida þarai nockurn Aburd epter Efnum, og þar epter sai þari Korne, ef þad er ad fai, hvarepter Korned skal kraßast nidur med smaium Jairnhøkum, eda med Klairum. Sie eigi Korn til, þaiskal þari planta Jardeple, ef þau er ad fai, ellegar og sai þari miøg gifed Næpna-Fræe, Þegar aidur er bued ad slietta med Klairum, hvad ed ai ny ai ad skie med ødrum Hrisum, þegar Fræenum er said.

14.

Þusurnar verda og brukadar til Gardhledslu, þa Hlidarnar af Þusunne eiga fyrst ad styngast frai allt i kring, svo ad þær ad nedan lode vid Jordena, hvarepter Þusuna sialfa skal stynga i maitulega Hnausa, og þarepter pæla Molldena upp iñan ur þeim epterstandande Vørmum, hvøria sidan med Sleggiu ai nidur ad beria, þaingad til þeir eru ordner sliettir og liggia jafnt þeim Gras-Sverde, sem aidur var mille Þusnanna.

15.

Hvør sem airlega sletter meira af sinu Tune, eñ þai Vidd, sem i 10 Art. er aikvørdud, skal fai fyrer hvørn Fadm i Ferkante, sem þaryfer er, 8 Skillinga til Skeinks; og sai sem gefur sig fram til ad fai slikañ Skeink, svo vel sem þañ, hvørium heitid er i 5 Art., skal þarum framleggia Hreppstiorañа Vitnesburd, um Hlutarens saña Asigkomulag, hvør Vitnesburdur þar ad auk ai ad hafa med ad bera Prestsins og Syslumañsins Uppaiskrift til þeß frekare Vißu. Skyllde añars nockur Leigulide skara svoniøg fram ur, añadhvørt med Gardhledslu eda Tuuna-Slettan yfer þad aikvardada Mail, ad hañs Huusbonda Jord þaraf svo itarlega betrest, ad hun þeßvegna meige ailytast ad vera hæckud ad Dyrleika, fiñum Ver þad allranaidugast ad vera tilbærelegt, ad slikur Leigulide, ef Huusbondeñ seger hønum ut af Jordenne, eda hanns Eckia og Børn, þegar hañ deyr, og engiñ af þeim verdur vid Jordena, skule niota nockrar Þoknunar fyrer slika Jardarboot, epter Syslumansens og opartiskra Dainumanna Alite, ef sialfer Vidkommendur eigi geta ain þeß komed ser saman þarum.

16.

Hreppstiorarner skulu med Syslumannsens Tilsioon gefa naikvæmañ Gaum ad Tuna-Slettanenne. Somu Sekter sem i fyrersarande 8 og 9

B Art.

Art. eru tilſettar fyrer Forſomun aa Gard-Hledſlu, eiga eins i øllum Greinum ad gillda, ef Forſomun ſkedur i Tuna-Slettanenne.

17.

Og þar Vor allranaadugaſte Vilie og Oſk er, ad Kornyrkiann i Islande mætte komaſt i Gang og Brukun, hvartil Vier aa næſtlidnum Arum allranaadugaſt høfum lated ſenda Korn-Sæde til Reinſlu aa Hafnernar aa Sudurlandenu, ſvo vilium Ver, ad ſvo ſtoddu, eñ frekar, til þvi ſtærre Upphvatningar til nefndrar Yrkiu, allranaadugaſt tilſegia hvørium og einum, ſem getur ablad hallfrar Tunnu af fullvøxnum Ruge eda Bygge $1\frac{1}{2}$ Rdls. Skeink, og fyrer eina heila Tunnu af ſama 3 Rdla. Skeink. Þeir ſem þartil hafa Efne og Lyſt, eiga ad bua til einn Teig i Tunenu, eda utan Tuns, ſem hagkvæmaſt fellur, med Gyrding, Pæling og Slettun, og kaſta þaraa øllu þvi ſem til Aburdar er þenanlegt, ſvo ſem Torfmylſnu, gamalle Øſku, eda og litlu af Kuamykiu ef hun er til, ſem þoo hid minnſta aa ad vera Ars gomul. Til ſlikrar Yrkiu i ſmaau er nægianlegt ad pæla Jordena upp, og eins viſt eins og ad plægia, þegar Mollbenne er vel kraſad ut yfer þad utſaada Korn, eñ nær Innbyggiararner kunna ad faa Lyſt til ad hallda lengra aafram med þeſa Yrkiu, vilium Ver allranaadugaſt hafa i Panka hvorneñ þeim kañ verda hialpad og þeim utvegud hentugare Verkſære.

18.

Jardeple hafa vered flutt til Sudurlandſens og aa nockra Stade aa Veſturlandenu til Reynſlu aa næſtlidnum Arum, og Skeink heſur heitid vered fyrer þeirra Yrkiu. Og þar þad er reynt, ad þeße Avøxtur luckaſt þar i Landenu, eins og annarsſtadar, i allsſlags Jordu, utan i Leir-Jordu og aa votum Stødum, jaa jafnvel og i gamallre Øſku, ſem noog er af aa morgum Bæum, i hvorre Yrkian þar ad auk er hæg, og þarf eigi nema miog litels Omaks; ſvo væntum Ver allranaadugaſt, eins og Ver hermed vilium hafa tilſkipad, ad Innbyggiararner laate ſer vera koſtgiæfelega umhugad, ad yrkia þenna Jardaraavoxt, ſem er ſvo driugur i Bue, þar þeim eigi einaſta frambydſt ſvo æſkelegt Tækefære og Gagnſemd þar af, heldur og þeir þaamed undereins geta allraunderdaanugaſt gert epter Vorum allranaadugaſta Vilia og Velþoknan.

19.

Eigi ſidur væntum Ver ad Innbyggiararner hafe lated ſer annt um vera ad bruka til Kaal- og Næpnagarda Yrkiu þad Fræ, ſem Ver allranaadugaſt

høf-

hofum lated flytia til Landsens, hvad Ver og framveges vilium lata giora, þegar oß er allraunderdanigast til kynna gefed, ad þeir tilbærelega færa ser þad i Nyt.

Hvarepter aller og sierhvor eiñ eiga allraunderdanigast ad breita. Gefed ai Vore Slote Christiansborg, i vorum Konunglega Adseturs Stad Kaupmannahofn, þañ 13 Maji 1776.

Under Vorre Konungligre Hende og Iñsigli.

Christian R.

Moltke, Prætorius. Erichsen.

Wormskiold.